

LATINA MILITARĂ ȘI IMPACTUL EI MENTALITAR (IV)

MĂDĂLINA STRECHIE

Universitatea din Craiova

Introducere

Studiul nostru încheie cercetările din domeniul latinei militare, acesta fiind a IV-a parte. Celelalte trei părți ale studiului au fost publicate sau sunt în curs de publicare în volume ale unor conferințe internaționale sau în reviste de profil. În ansamblul său, studiul despre latina militară a fost posibil prin accesul public pe care l-am avut la maximele, sentințele și mottourile pe care le-am analizat. Majoritatea acestor elemente ale latinei militare este utilizată în cadrul armatelor NATO, dar nu numai.

Și în această parte a cercetării am descoperit multe maxime latine celebre, folosite în domeniul militar. Latina militară este foarte sugestivă și cu un puternic impact psihologic, exprimând în mod eficient caracteristicile acestui sector, oriunde în lume. Universalitatea limbii latine este un fapt dovedit și de latina militară, utilizată astăzi cu un mare impact de majoritatea armatelor Europei, dar nu numai, fie că este vorba de state cu limbi oficiale romanice sau nu.

Vom reda mottourile latinești în ordinea alfabetică a țărilor respective, pentru o mai bună organizare a materialului. Vom traduce (toate traducerile ne aparțin), vom analiza din punct de vedere gramatical și vom comenta toate sintagmele latinești pentru a evidenția puternicul lor specific mentalitar, care exprimă arta lui Marte.

Armata din Estonia

E PLURIBUS UNUM - *Din cei mai mulți, unul.* Această maximă, utilizată ca deviză de luptă de către o unitate din cadrul armatei Estoniei, este celebră prin semnificație, exprimând elita. Cu alte cuvinte, puțini sunt cei aleși din multitudinea soldaților pentru a servi în acea unitate; un sens mai larg al traducerii ar fi *cei mai buni dintre cei mai mulți buni.*

Deși lipsește verbul din această sintagmă, el este subînțeles, *est (este)*. Cel mai sugestiv este pronumele nehotărât (poate fi și numeral cardinal) *unus*, aici la Ac., care semnifică corpul de elită prin raportarea lui la adjectivul neregulat *multus* la comparativ sau forma lui de plural, *plures*. Folosirea prepoziției *e/ex* demonstrează încă o dată selecția, anume din cei mulți, doar unul este ales, el fiind cel mai bun, unic și special, care este mereu în fruntea celorlalți. Această sintagmă se întâlnește la mai multe armate ale lumii, tocmai datorită impactului său mentalitar.

Armata din Finlanda

EXCELSIOR - *Mai înalt sive mai sus (mai nobil)*. Consemnăm un adjectiv, la gradul comparativ. Chiar dacă este un adjectiv de clasa I cu trei terminații, așadar regulat, el este rar utilizat în textele latine clasice, dar foarte folosit în latina militară, fiind aproape tot timpul utilizat la genul masculin, deviză de luptă la mai multe armate, exprimând elita, care este specifică militarilor. Este o maximă foarte sugestivă, și, deși are doar un singur cuvânt, adjectivul ales exprimă cel mai bine profesionalismul militar, în sensul că fiecare soldat trebuie mereu să se autodepășească.

QUALITAS POTENTIA NOSTRA - *Calitatea este puterea noastră*. Devizele de luptă ale armatei finlandeze sunt cu un puternic impact asupra militarilor. Ele exprimă abilitățile și profesionalismul de care trebuie să dea dovadă militarii. Spiritul de echipă este sugerat de pronumele posesiv la persoana I pl. Deși nu avem verb, el se subînțelege, verbul *est (este)*. Deviza de luptă este formată din două substantive, *qualitas* și *potentia*, sugestive pentru arta militară, însoțite de pronumele posesiv la persoana I pl., pentru a demonstra apartenența acestor valori umane și profesionale.

Armata din Germania

COMMUNITATE VALEMUS - *Avem putere (Valorăm) în sociabilitate (în echipă, în ansamblu)*. Deviză latină care pune accentul pe spiritul de colaborare manifestat de către militari. Așadar, puterea unei armate stă în unitate, acesta este sensul latin, pe care cu greu îl putem traduce în limba română. În acest caz, verbul este sugestiv, *valeo*, la indicativ, însoțit de un substantiv, *communitas*, la Abl.

OCULUS EXERCITUS - *Ochiul armatei (sunt sive este)*. Această maximă este formată din substantive, dar subînțelegem verbul *sum, esse, fui*, fie la persoana I, sg., fie la persoana a III-a sg., indicativ, prezent. Prin substantivul *oculus = ochi* se exprimă, pe de o parte, puterea de observație (inclusiv spionajul, dacă luăm în considerație că romanii își numeau iscoadele *speculatores = cei care urmăresc cu ochii*), iar pe de altă parte vigilența de care trebuie să dea dovadă militarii, care au această deviză de luptă pentru întregul corp. Folosirea substantivului *exercitus = armată* este grăitoare în acest sens. Încă o dată latina militară este prolifică la nivel semantic, utilizând în general substantive latinești uzuale.

FACIT OMNIA VOLUNTAS - *Se face cu toată voința (Îndeplinește / execută cu întreaga voință)*. Această maximă demonstrează puterea de acțiune a unei trupe de comando, care își îndeplinește misiunile cu toată determinarea. Consemnăm substantivul expresiv *voluntas*, la care se adaugă adjectivul *omnia* (care sugerează dăruirea totală), verbul fiind unul de acțiune, *facio = a face, a executa* (aici la indicativ, prezent). Sintagma *omnia voluntas* este foarte des folosită în latina militară de majoritatea armatelor, prin impactul său mentalitar; pe de o parte, ea exprimă ideea că ordinul este dus la bun sfârșit, pe de altă parte, faptul că este folosită întreaga capacitate a militarilor pentru a se atinge scopul misiunii. Deși este folosit mai rar în latina militară, verbul *facio* este unul potrivit artei militare.

VIRIBUS UNITIS - (Cu) forțele unite (împreunate) (având). Și în această sentință întâlnim o sintagmă la nr. pl., un substantiv cu un adjectiv, unde subînțelegem verbul *sum, esse, fui = a fi*; de aceea, putem avea o construcție specifică limbii latine, anume *dativ cu esse*, așa cum de fapt am tradus. Oricum am traduce, fie cu cazul Abl., fie ca D. cu *esse*, sensul este același, anume că puterea unei armate stă în unitatea forțelor sale. Substantivul *vis* este unul special în limba latină, dar care exprimă arta militară din toate timpurile și de oriunde. Menționăm adjectivul de clasa I cu trei terminații: *unitus, -a, -um*, aici la pl., tocmai pentru a potența sensul lui *vis*.

SEMPER TALIS - *Întotdeauna astfel (sunt)*. Adverbul *semper = întotdeauna* este cel mai uzual cuvânt în latina militară, deoarece semnifică perenitatea artei lui Marte. Putem subînțelege verbul *sum, esse, fui*, cel mai probabil la indicativ prezent persoana I, sg., fiind mai degrabă un legământ al constanței. *Talis* este un pronume nehotărât al limbii latine, folosit mai rar în sentințele latine, respectiv foarte rar în latina militară analizată în cele trei părți publicate.

Armata din Olanda

NEC TEMERE, NEC TIMIDE - *Nici la întâmplare, nici cu sfială*. În această maximă avem două adverbe de mod, *temere* și *timide*, însoțite de conjuncția *nec*, adverbe foarte sugestive pentru a demonstra profesionalismul soldaților din unitatea care folosește acest motto latin. Cu alte cuvinte, militarii nu acționează la voia întâmplării și nu sunt șovăitori, ci acționează după planuri bine puse la punct, în momente precise și cu foarte mare determinare. Deși lipsește verbul, subînțelegem verbul *sum, esse, fui*, cel mai probabil la persoana I pl. Mottoul latin este foarte bine ales și are impact psihologic pentru trupele olandeze.

VOLO ET VALEO - *Vreau și am putere (sunt în stare, am valoare)*. Dacă anterior lipsea verbul, acum avem două verbe de voință, *volo* (neregulat) și *valeo*, ambele la indicativ prezent, persoana I sg., diateza activă. Și în cazul acestei devize de luptă se exprimă determinarea și profesionalismul, ambele fiind în echilibru, așa cum ne sugerează folosirea conjuncției coordonatoare *et*, cea mai folosită conjuncție în latina militară.

NUNC AUT NUNQUAM - *Acum ori niciodată*. În această maximă (în care recunoaștem un vers al imnului nostru național, tradus în latinește), apar adverbele *nunc = acum* și *nunquam = niciodată*, alături de conjuncția adversativă *aut*. Credem că este o deviză de luptă cu mare impact mentalitar, foarte potrivită pentru o armată. Această maximă sugerează o capacitate de acțiune în orice moment și în orice condiții, în scopurile patriei, mai ales că este vorba de o trupă de comando. Din toate maximele latinei militare pe care le-am analizat, aceasta este, în clasamentul preferințelor noastre, pe locul trei, după următoarele sentințe: *UNA VIS = O singură forță*, maximă folosită de armata italiană și *ARTE ET MARTE = Pentru meșteșug și pentru Marte*, maximă folosită de către armata Marii Britanii.

QUA PATET ORBIS - *Cât se întinde lumea (Cât este deschisă/ține lumea)*. Sintagma latină folosită ca motto de către o unitate a forțelor navale olandeze este

foarte sugestivă pentru a exprima vastitatea ariei de manevră, anume atât cât se întinde lumea. Este un enunț latin cu verb, *patet*, la diateza activă, modul indicativ, prezent, persoana a III-a sg., substantivul *orbs, orbis* s.m. = *lume* și adverbul *qua = cât, atât*; acest adverb este foarte rar folosit în latina militară. Maxima este foarte potrivită pentru arta militară.

SEMPER PARATUS PRO JUSTITIA - Întotdeauna pregătit pentru dreptate. *Semper* este adverbul cu cea mai mare frecvență în cadrul latinei militare, așa cum am precizat anterior. De asemenea, adjectivul regulat de clasa I cu trei terminații, *paratus* este poate cel mai utilizat adjectiv al latinei militare, existând multe devize de luptă cu aceste două cuvinte: *semper paratus*. Prepoziția *pro*, cu Abl., arată specificul trupelor care folosesc acest motto, cu ideea de reinstaurare și menținere a dreptății, *iustitia = dreptate*. Prepoziția *pro* este la fel de frecventă ca sintagma *semper paratus* în cadrul latinei militare.

PARVUS NUMERO, MAGNUS MERITO - Puțin (mic) în (ca) număr, mare în (ca) importanță (Puțin ca număr, mare ca merit). Deși lipsesc verbele, mottoul acesta este unul cu un puternic impact mentalitar prin folosirea adjectivelor neregulate *parvus* și *magnus*, alături de substantivele de genul neutru *numerus, -ii = număr, cantitate* și *meritum, -ii = importanță, merit*. Această maximă sugerează că în domeniul militar nu mai este importantă cantitatea, ci calitatea. Aceste două adjective neregulate sunt folosite mai rar la gradul pozitiv, cu toate acestea ele sunt foarte sugestive și prin substantivele pe care le determină.

SERVANS IN PERICULO - (Cel) care salvează în caz de pericol. *Servans* este un verb de conjugarea I, la modul participiu, prezent, mod utilizat mai rar în latina militară, semnificând însă forța de salvare pe care o reprezintă armata în orice stat, care intervine nu numai în caz de război, dar și în caz de calamități naturale sau alte forțe majore, cu alte cuvinte în caz de orice pericol iminent. *Periculum, -ii* este un substantiv n. la sg., aici la cazul Abl., fiind însoțit de prepoziția *in*, care cere aici cazul Abl.

SEMPER ET UBIQUE - Întotdeauna și în orice loc. Două adverbe sunt folosite cu un impact major asupra mentalului militarilor (mottoul este folosit de mai multe armate). Omniprezentul adverb al latinei militare, *semper* este folosit pentru a desemna constanța în timp, iar *ubique*, celălalt adverb, este folosit pentru a sugera aria de acoperire a trupelor respective. Conjunția coordonatoare *et* apare pentru a asigura un echilibru între timp și spațiu. Militarii sunt întotdeauna unde este nevoie de ei, acesta este sensul mottoului.

Armata din Norvegia

IN HOC SIGNO VINCES - Vei învinge sub (în) acest semn (standard). Aceasta este o maximă celebră folosită de către împăratul roman Constantin cel Mare, având așadar un puternic impact mentalitar și psihologic asupra moralului trupelor. Prezența verbului *vinco*, aici la indicativ, viitor este cheia sensului acestui motto. Substantivul *signum* este la neutru, însoțit de un pronume demonstrativ (categorie de pronume mai

rar folosită în latina militară) de același gen, *hoc*, aici la cazul Abl., fiind cerut de prepoziția *in*. Această maximă a fost adoptată ca deviză de luptă de mai multe armate, inclusiv de unități militare române, datorită tradiției sale istorice.

UBIQUE QUE FAS ET GLORIA DUCUNT - *Oriunde duc legea divină (predestinarea) și gloria*. Această sentință latină este foarte frumoasă și sugerează lipsa de limite. Sensul său are tradiție în cultura latină, în sensul că pentru războinici predestinarea, legea dată de zei, este strâns legată de gloria nepieritoare. Eroii se bucurau de glorie eternă, de aceea militarii de oriunde și din orice timp trebuie să creadă în aceste valori pentru a fi niște învingători. Verbul care dă sensul acțiunii este *duco*, aici la indicativ prezent, diateza activă, iar substantivele sunt două, *fas*, un substantiv indeclinabil de genul neutru, și substantivul feminin *gloria*, unite de conjuncția coordonatoare *et*, precedate de adverbul *ubique* și pronumele relativ *que*.

Armata din Noua Zeelandă

UBIQUE - *Oriunde (peste tot)*. Adverbul *ubique* reprezintă mottoul de luptă pentru militarii din Noua Zeelandă, sugerând capacitatea de acoperire a unor spații vaste, mai ales că este vorba de o unitate de artilerie.

PER ARDUA AD ASTRA - *Prin cele grele către stele*. Această sentință are sens filosofic, fiind o variantă a celebrei *Per aspera, ad astra*, având de fapt același sens, anume că numai prin efort, muncă și profesionalism se ajunge la victorie (stele). Substantivele sunt neutrele *arduum* și *astrum*, ambele la pl. și la cazul Ac., caz cerut de prepozițiile *per*, pe de o parte, și *ad*, pe de altă parte. Este o deviză de luptă foarte sugestivă pentru domeniul militar, insistând și pe rolul ierarhiei militare. Verbul nu mai este necesar pentru a marca sensul maximei.

Armata din Portugalia

AUDACES FORTUNA IUVAT - *Pe cei îndrăzneți îi ajută norocul (zeița Fortuna)*. Acest motto este de fapt un vers al celebrei epopei a poporului roman, *Eneida*, ales sugestiv de singura țară cu limbă oficială romanică din această parte a studiului nostru. Este un enunț clasic, cu verbul *iuvo*, aici la diateza activă, indicativ, prezent, persoana a III-a sg., subiectul este *Fortuna*, un substantiv propriu, la romani o zeiță a norocului și adjectivul regulat de clasa a III-a, *audax*, aici la pl., având mai degrabă sens de substantiv. Acest vers al *Eneidei*, pe lângă valoarea poetică, are un puternic impact mentalitar, sugerând că pentru războinici este foarte important ca neprevăzutul, *Fortuna*, să fie de partea lor, mai ales că unitatea care îl folosește este o unitate de comando.

EX MERO MOTU - *Din mișcarea adevărată./Fiind*. Deși lipsește verbul din această deviză de luptă, sensul este de mișcare perpetuă pentru a acoperi tot teritoriul patriei, fiind vorba de o unitate de artilerie. Adjectivul regulat de clasa I cu trei terminații *merus* are aici sens figurat, referindu-se la război, iar *motus* este un substantiv m. de declinarea a IV-a. Sintagma este la cazul Abl., cerut de prepoziția *ex*, de aceea expresia poate fi și un Abl. al separației.

Armata din Suedia

ULTIMA RATIO REGUM - Cea din urmă metodă a regilor. Această sentință latină folosită de către armata suedeză este mai degrabă una filosofică, având substantivul *ratio*, *rationis* s.f., dar adjectivul special la superlativ, provenit din prepoziția *ultra*, *ultima* oferă sensul militar. Cea din urmă speranță a unui conducător este armata sa. Deși lipsește verbul, el poate fi subînțeles, verbul poate fi *sum*, *esse*, *fui* = *a fi*. Avem substantive de declinare a III-a imparisilabilă, *ratio* și *rex*, primul la cazul N., sg., iar cel de-al doilea, la G. pl.

POSSUNT NEC POSSE VIDENTUR - *Ei pot ceea ce se pare că nu se poate*. Dacă în majoritatea maximelor analizate în această parte a studiului lipsesc verbele, aici avem trei: două verbe sunt compuse ale lui *esse*, *possum*, unul, la indicativ prezent, persoana a III-a pl. și celălalt, *posse*, la infinitiv prezent, unite de conjuncția *nec*. Cel de-al treilea este un verb impersonal pasiv, *videtur* = *se pare*, aici la pl. Cu trei verbe, mottoul denotă acțiunea, una imposibilă, pe care profesionalismul militar o face posibilă.

PERGITE! - *Haideți! (Continuați!), (Mergeți!)* Mottoul acesta este unul concis, dar plin de sens, fiind un îndemn. Folosirea verbului *pergo* la imperativ prezent este foarte sugestiv pentru domeniul militar.

SEMPER METAM CONTINGIMUS - *Ne atingem scopul întotdeauna*. Adverbul *semper* este cel care oferă orizontul de timp al acțiunii conjugate a militarilor suedezi în atingerea obiectivului propus. Substantivul *meta*, *-ae*, declinarea I este des folosit în latina militară. Verbul *contingo*, folosit la indicativ prezent, indică în această deviză de luptă tocmai spiritul de echipă.

NOS NIHIL EFFICERE NON POSSUMUS - *Nu este nimic pe care noi să nu îl putem îndeplini*. Verbele au dublă negație pentru a demonstra capacitatea de îndeplinire a oricăror misiuni. Astfel, *efficere* (la infinitiv, prezent) este în legătură cu pronumele nehotărât *nilhil*, iar *possum* (la indicativ prezent, persoana a III-a, pl.) cu *non*, adverb negativ. Apare și pronumele personal *nos*, persoana I, pl. la caz N., pentru a demonstra cine este subiectul acestei acțiuni. De reținut este faptul că pronumele personal apare foarte rar în maximele latine, cu atât mai puțin în latina militară. Așadar sensul maximei este unul cu un puternic impact mentalitar, nimic nu este imposibil pentru „noi”, militarii bine pregătiți.

CONIUCTI FORTES - *Uniți (suntem) puternici*. Deși nu există verb, el se subînțelege, verbul *sum*, *esse*, *fui*, aici la pl., în sintagma formată dintr-un adjectiv foarte sugestiv pentru arta militară *fortis*, *-e* = *puternic*, adjectiv de clasa a II-a, la N., pl. și participiul perfect *coniunctus* = *unit cu*, aici la pl. Impactul mentalitar este unul major, pentru că semnifică un ansamblu de forțe, care, unite, transformă o armată într-o singură putere, de neînving.

FACILE PRINCIPIS - *Ușor în comandamente (manevre)*. Adverbul *facile* este folosit în această expresie pentru a demonstra manevrabilitatea de care dă dovadă

unitatea militară care folosește această sintagmă ca deviză de luptă. Substantivul poate fi *princeps* s.m., la G. sg., unul foarte sugestiv nu numai pentru arta militară, ci și pentru politică, semnificând conducătorul, comandantul; dar poate fi și *principium*, -ii s.n. = *comandament* (pe care l-am ales pentru traducere), folosit aici la Abl. pl. Oricare substantiv am alege pentru traducere, sensul maximei este același, mobilitatea.

UBIQUE VIGILANS - (*Cel*) care stă de veghe oriunde. Această deviză de luptă este una foarte sugestivă prin verbul ei, *vigilo*, aici la participiu, prezent, dar și prin adverbul *ubique*. Sensul maximei este unul potrivit artei lui Marte, anume starea de veghe pentru apărarea țării, peste tot unde este nevoie. Considerăm această sintagmă una foarte sugestivă pentru armatele lumii.

FORTIS, ROBUR ET VELOX - *Puternic, elita și iute*. Se poate subînțelege verbul *sum, esse, fui* la indicativ prezent, fie la persoana a III-a sg., fie la persoana a III-a pl., dar cele două adjective sunt bine alese pentru a avea un impact mentalitar și singure. *Fortis*, -e, adjectiv frecvent în latină militară, și *velox*, adjectivul de clasa a III-a, aici la N.sg., au aici același sens cu substantivul neutru de declinarea a III-a *robur*, -oris = *tărie, forță, putere, elită, floare*. Semnificația maximei se traduce mai liber prin *elita elitelor*, fiind utilizată pentru a demonstra selecția, dar și profesionalismul trupelor care luptă sub această deviză.

VICTORIA – *Victorie*. Un singur substantiv feminin de declinarea I este suficient pentru a oferi cel mai puternic impact psihologic, un veritabil mijloc motivațional pentru orice echipă, nu numai militară, anume victoria, scopul tuturor celor care acționează în sport, dar și în război.

PRIMUS SUB STELLA POLARIS - *Primul sub Steaua Polară*. *Primus*, la N., este singurul numeral ordinal din acest studiu dedicat latinei militare și sugerează ideea de competiție. Substantivul *stella*, -ae s.f. = *stea*, folosit mai rar în limba latină, are o rațiune, fiind vorba de Steaua Polară, așa cum ne arată adjectivul *polaris*, -e, care însoțește substantivul respectiv. Sintagma *stella polaris* este la Abl., caz cerut de prepoziția *sub*. Deși maxima face referire la caracterul național, viking al armatei suedeze, este interesantă folosirea limbii lui Marte pentru a exprima acest lucru.

Concluzii

Limba latină folosită de armatele lumii, analizată în acest studiu, este una foarte corectă din punct de vedere gramatical și foarte sugestivă pentru arta militară. Mai mult, armatele care folosesc maximele latine cercetate, nu aparțin statelor cu limbi oficiale romanice, marea majoritate aparțin statelor cu limbi germanice și limbi fino-ugrice, cu excepția Portugaliei. Armata suedeză, de exemplu, folosește cele mai multe sentințe latinești, cu tradiția sa vikingă, care este războinică prin excelență, dovedind o dată în plus că meșteșugul armelor este exprimat cel mai bine în limba zeului-părinte al unui imperiu militarist, Imperiul Roman.

În principiu, toate părțile de vorbire ale limbii latine se găsesc în latina militară din aceste maxime, folosite ca devize de luptă de către armatele menționate aici. Dacă

facem o statistică a părților de vorbire prezente în aceste devize, avem 26 substantive, 19 verbe, multe de voință, majoritatea la moduri personale, 15 adverbe, 14 adjective, din care 8 regulate, aproximativ din toate clasele, 3 neregulate și 2 speciale; 8 pronume, aproximativ din fiecare categorie, jumătate, 4, fiind nehotărâte, două numerale, unul posibil cardinal și unul ordinal, 8 conjuncții și 8 prepoziții, din care 6 cu Abl. și 2 cu Ac.

Toată latina militară, analizată în cele patru studii, este foarte sugestivă, cu un puternic caracter motivațional, potrivit pentru militarii de pe orice continent.

BIBLIOGRAFIE

- Badea, Simina, "Translating Latin military culturemes", în ****Războiul, arta zeilor și a eroilor*, volum îngrijit de Mădălina Strechie, Craiova, Editura Universitaria, 2016, p. 43-54.
- Dinu, Dana, „Termeni latinești care desemnează ospitalitatea și ostilitatea”, în *Omagiu aniversar academicianului Marius Sala*, Craiova, Editura Universitaria, 2007, p. 237-244.
- Dinu, Dana, *Lexicologia limbii latine*, Craiova, Editura Universitaria, 2008.
- Dinu, Dana, „Gândirea lingvistică a lui Varro”, în ****Mioara Avram. In memoriam*, Silvia Pitiriciu (coord.), Craiova, Editura Sitech, 2015, p. 74-94.
- Guțu, Gh., *Dicționar Latin-Român*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 2003.
- Guțu, Gheorghe, *Dicționar Latin-Român*, ediție revăzută și completată, București, Editura Științifică, 1993.
- ****Larousse-Dicționar de civilizație romană*, Jean-Claude Fredouille, profesor la Universitatea Paris X-Nanterre, traducere de Șerban Velescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
- Matei, Virgil, *Dicționar de maxime, reflecții, expresii latine comentate*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
- Mihail, Cristian, *Limbașul militar (Daco-)Roman. Influența sa asupra limbii și istoriei poporului român*, București, Editura Militară, 2012.
- Nădejde, Ioan, Nădejde, Gesticone, Amelia, *Dicționar Latin-Român complet*, pentru licee, seminarii și universități, cuvânt introductiv de D. E. Volceanu, profesor la Univ. din București, București, Editura „Adevărul” S. A., fără an.
- ****Pocket Oxford Latin Dictionary*, Edited by James Morwood, UK, Oxford, Oxford University Press, 1994, 2005.
- ****Proverbe și cugetări latine*, ediție îngrijită de Vasile D. Diaconu și Maria Marinescu Himu, București, Editura Albatros, 1976.
- Roland, Henry, *Lexique Juridique. Expressions Latines*, deuxième édition, Paris, Édition Litec, 2002.

- Săuleanu, Lucian, Rădulețu, Sebastian, *Dicționar de expresii juridice latine*, București, Editura C.H. Beck, 2007.
- Sâmbrian, Teodor, *Instituții de drept roman*, Craiova, Editura Sitech, 2009.
- Sâmbrian, Teodor, *Reguli de drept roman-izvoare, persoane, procedură, drepturi reale*, Craiova, Editura Sitech, 2015.
- Strechie, Mădălina, „Latina militară și impactul ei mentalitar (I)”/“Military Latin and its Impact on Mentalities (I)”, în volumul ****Globalization an National Identity. Studies on the strategies on Intercultural Dialogue. Language and Discourse*, Iulian Boldea (Coordinator), Târgu Mureș, Editura Arhipelag XXI Press, 2016, Proceedings of the International Conference: *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, 3rd Edition, 2016, p. 156-167.
- Strechie, Mădălina, „Latina militară și impactul ei mentalitar (II)” în *Acta Centri Lucusiensis*, Nr. 4 A 2016, Revistă editată de Centrul de Studii DacoRomanistice Lucus din Timișoara, 2016, disponibilă la <http://www.laurlucus.ro> și pe www.laurlucus.ro/acta-centri-lucusiensis/acl-nr-4a2016, p. 65-74.
- Strechie, Mădălina, “Military Latin and its Impact on Mentalities (III)”, în *Studii de Onomastică și Lexicologie*, anul X, Nr.1-2/2017, Craiova, Editura Sitech, 2017, 7 pagini, în curs de publicare.

Surse web:

- https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_military_unit_mottoes_by_country.
- http://www.lexilogos.com/english/latin_dictionary.htm.

MILITARY LATIN AND ITS IMPACT ON MENTALITIES (IV)

Abstract

Almost every army in NATO uses Latin phrases as maxims, military mottoes or sententiae with a strong mentality-focused character. Military Latin is thus very rich, very much alive and is therefore highly suggestive even now, in the 21st century, effectively highlighting the specifics of military art. The Latin maxims analysed in this part of our study use expressions of the Latin classics, or phrases, or simple words which are highly expressive yet. The most impressive are the verbs which are numerous in military Latin, whether they are in the personal moods, or impersonal moods they are usually action verbs. Adjectives and adverbs follow them in terms of frequency and most of them have degrees of comparison.

Many armies repeatedly use the same Latin maxim as a motto, demonstrating once again the perenniality of the language of the Eternal City, a city founded by the sons of the Roman god of war.

Key-words: *military Latin, war, mentality, parts of speech, expressiveness.*